www.edcbmj.ir e-ISSN: 2345-5284

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

Research to Design the Scopes of Curriculum for Study Skills and Learning of Undergraduate students Students in the Iranian Higher Education System

Taliya Torabi [1], Ali Asghar Bayani[1], Hasan Saemi [1], Hamze Akbari [1]

[1] *Educational Science group, Azadshahr unit, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran.*

**Corresponding author: Ali Asghar Bayani, Educational Science group, Azadshahr unit, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran.*
Email: aabayani@yahoo.com

Article Info

Keywords: *Curriculum design, Study and learning skills, undergraduate, Higher education system*

Abstract

Introduction: One of the most important practical approaches is awareness of study and learning skills in order to improve the quality of learning and empowering students to reach the success in education. The aim of present research was to design the scopes of curriculum for the study skills and learning of under graduated students in the Iranian higher education system.

Methods: The present research accomplished by qualitative approach and content analysis method. Participants were included 15 specialists in educational psychology and educational sciences in the academic year (2018-2019) and 18 written document related to study and learning skills. Targeted sampling was used to select individuals. Data were collected through the semi-structured interviewers up to the saturation stage and analyzed with the MAXQDA 10 software.

Results: The consequences of the analysis were consisted of 118 initial codes that are given finally with the combination of codes, 33 final codes, 7 substratum and 2 main stratums. The main stratum were consisted of substratum improving the level of individual ability (raising the level of self-esteem and self-productivity), (increasing the level of memory ability and effective learning), (creating enthusiasm and motivation in learning) and (paying attention to innate and natural talents), the main substratum(educational quality) associated with substratum (improving the quality of education in higher education), (training critical and critique students) and (time management) were included.

Conclusion: Due to the awareness of students with study and learning skills that improves their level of performance and academic achievement, it is necessary to predict the course of study and learning skills in the undergraduated student curriculum.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۴، شماره ۵، ۱۴۰۰
صفحات: ۳۱۳-۳۲۲

واکاوی اهداف طراحی برنامه درسی مهارتهای مطالعه و یادگیری برای دانشجویان دوره کارشناسی در نظام آموزش عالی ایران

تالیا ترابی [۱]، علی اصغر بیانی [۱،*]،حسن صائمی [۱]،حمزه اکبری [۱]

[۱] گروه علوم تربیتی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران

*نویسنده مسوول: علی اصغر بیانی، گروه علوم تربیتی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران. ایمیل:: aabayani@yahoo.com

چکیده

مقدمه: آگاهی از مهارتهای مطالعه و یادگیری یکی از مهمترین راهکارهای عملی در راستای بهبود کیفیت آموزش و توانمند سازی دانشجویان در کسب موفقیت تحصیلی است. هدف از پژوهش حاضر واکاوی اهداف طراحی برنامه درسی مهارتهای مطالعه و یادگیری برای دانشجویان دوره کارشناسی در نظام آموزش عالی ایران بود.

روش‌ها پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و روش تحلیل محتوای قراردادی انجام شد. مشارکت کنندگان را، ۱۵ نفر از متخصصان روانشناسی تربیتی و علوم تربیتی در سال تحصیلی(۹۸-۹۷) و ۱۸ سند مکتوب مرتبط با مهارتهای مطالعه و یادگیری شامل شدند. برای انتخاب افراد ازروش نمونه گیری هدفمند استفاده شد. داده ها از طریق مصاحبه های نیمه ساختاریافته تا مرحله اشباع، گردآوری و با نرم افزار MAXQDA10 تجزیه و تحلیل داده ها انجام شد.

یافته‌ها: نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل یافته ها شامل۱۱۸ کد اولیه بود، که در نهایت با ادغام کدها ۳۳کدنهایی،۷ زیر طبقه و در۲طبقه اصلی ارائه گردید؛که طبقه اصلی« ارتقا سطح توانایی فردی» شامل زیر طبقات:« بالا بردن سطح خویشتن نگری و خودبهره وری»، «بالا بردن سطح توانمندی حافظه و یادگیری اثربخش»،« ایجاد شوق و انگیزه در یادگیری»و «توجه به استعدادهای فطری و ذاتی»و طبقه اصلی« کیفی سازی آموزشی» با زیر طبقات« ارتقاء کیفیت آموزشی در آموزش عالی»، «تربیت دانشجوی منتقد و نقد پذیر»و « مدیریت زمان» را شامل شدند.

نتیجه‌گیری: با توجه به اهمیت آشنایی دانشجویان با مهارتهای مطالعه ویادگیری که موجب ارتقاء سطح عملکرد و پیشرفت تحصیلی آنها می شود، پیش بینی درسی تحت عنوان مهارتهای مطالعه و یادگیری در برنامه درسی دانشجویان دوره کارشناسی ضروری به نظر می رسد.

واژگان کلیدی: طراحی برنامه درسی، مهارتهای مطالعه و یادگیری، دوره کارشناسی، نظام آموزش عالی

مقدمه

یکی از اهداف اصلی دانشگاه ها، بهبود و توسعهٔ عملکرد تحصیلی دانشجویان است. عملکرد تحصیلی افراد متأثر از عوامل مختلفی است که یکی از آن ها، مهارتهای مطالعه است [۱]. آشنایی دانشجویان با روشهای مطالعه امری ضروی است که موجب بالندگی آنان در فرآیند تحصیل شده است [۲]. هرفعالیتی در حوزه یادگیری مستلزم کسب دانش و مهارت خاصی است. خواندن و مطالعه به مهارت خاصی نیاز دارد که فقدان آن مشکلاتی را برای فرگیران، به ویژه دانشجویان بوجود می آورد. دانشجویانی که آگاهی کامل از این شیوه ها دارند، متناسب با هدف مطالعه یا محتوا، موضوع و نوع مطلب، از روش متناسبی استفاده می کنند [۳].

بدلیل افزایش مداوم تعداد دانشجویان وافزایش تنوع در جمعیت دانشجویی، اخیرا مهمترین چالش موسسات آموزش عالی پیشرفت دانشجویان در سطوح مختلف تحصیلی می باشد. عدم مهارتهای لازم برای مطالعه موفقیت دانشجویان را تحت تاثیر قرار می دهد از این رو حمایت از مهارتهای مطالعه بسیار مهم بوده است[۴].

طبق آمارهای منتشر شده از سوی وزارت فرهنگ و آموزش عالی حدود ۱/۳ دانشجویان دانشگاهها در معرض افت تحصیلی قرار دارند [۵]. یکی از دلایل افت و شکست تحصیلی می تواند مربوط به ضعف مهارتهای مطالعه و یادگیری دانشجویان باشد. با وجود آنکه روانشناسی شناختی در طی چند دهه فعالیت خود، روش های کاربردی، آسان و موثری را ارائه نموده است اما افت تحصیلی دانش آموزان و دانشجویان در کشور ما و شیوع شکایات مربوط به اشکال در تمرکز هنگام مطالعه، برنامه ریزی، وقت و انگیزش در بین دانش آموزان و دانشجویان حاکی از آن است که شیوه های نوین موثر مطالعه و یادگیری مورد استقبال و استفاده فراگیران قرار نگرفته است. دلایل این بی توجهی را می توان به آشنا نبودن دانش آموزان و دانشجویان با این روش ها، وجود موانع نگرشی و انگیزشی برای تجربه کردن و تسلط یافتن بر آن ها مربوط دانست[۶].

بهبود مهارتهای مطالعه کارآمد می تواند به عنوان یک فاکتور ارزشمند برای دانشجویان در دستیابی به موفقیت تحصیلی در نظر گرفته شود[۷]. ایجاد عادات خوب مطالعه در بین دانشجویان در دانشگاه و آموزش مادام العمر آنها بسیار حیاتی است[۸].در واقع مهارتهای مطالعه ابزارهایی هستند که فراگیران برای یادگیری بهتر بکار می گیرند و هم تواناییهای ضروری یک یادگیری موثر محسوب می شوند [۹].

بنابراین برای دستیابی به دانشگاهی ارتقاء یافته، دانشجویان باید با مهارت های اساسی مطالعه و یادگیری آشنا باشند، که این مهارتها شامل: مدیریت زمان، سازماندهی، یادداشت برداری، خواندن و تفکر انتقادی می باشد. برخی پژوهشگران ادعا کرده اند که مهارتهای مطالعه در موفقیت تحصیلی دانشجویان برای رسیدن به نتایج مورد انتظار، موثربوده است [۱۱-۱۰]. از سویی دیگرمهارتهای مطالعه نقش اساسی در آینده حرفه ای دانشجویان دارد و برای موفقیت تحصیلی آنها باید از آن استفاده کرد[۱۲].

مطالعات انجام شده موید این مطلب است که مهارتهای مطالعه و یادگیری باتسهیل فرآیند یادگیری دانشجویان، عملکرد تحصیلی آنان را بهبود می بخشد و به مثابه ابزاری است که برای حل مشکلات تحصیلی مورد استفاده قرار می گیرد و به دانشجویان کمک می کند تا مهارتهایی را که در طول دوران تحصیل نیاز دارند رشد و توسعه دهند شناسایی و تقویت این راهبردها به فرد کمک می کند تا با تکیه بر توانایی های خود، به کشف و تقویت این مهارت ها قادر باشند و با موفقیت کامل تحصیلات دانشگاهی خود را پشت سر بگذارند [۱۳].پژوهش های انجام یافته در کشورمان نشان می دهدکه مهارت های مطالعه و یادگیری دانشجویان از حد مطلوب خود به دور می باشد و بیش از دو سوم دانشجویان با مهارتهای مطالعه آشنا نیستند که موجب شکست تحصیلی شده است [۱۴]. درپژوهشی فریدونی مقدم و چراغیان نیز دریافتند بین عادت مطالعه و عملکرد تحصیلی دانشجویان ارتباط مثبت و معنی داری وجود دارد[۱۵]. نوحی و همکاران در پژوهشی نشان دادند دانشجویان به یادگیری مهارت های مطالعه در طی سال های اول دانشگاه نیاز دارند. همچنین، برگزاری دوره آموزشی در مورد مهارت های دانشگاهی برای دانشجویان جدیدالورود را پیشنهاد کردند [۱۶]. شکورنیا و همکاران دربررسی رویکردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان دریافتند، ضرورت توجه به توانمند سازی اعضای هیات علمی در زمینه آگاهی از مهارتهای مطالعه و یادگیری که نقش بسزایی در پیشرفت دانشجویان دارد[۱۷].

در پژوهشی دیگرسالم صافی و همکاران عنوان کرده اند شیوه های صحیح مطالعه موجب کاهش زمان مطالعه و افزایش میزان یادگیری، نگهداری مطالب به مدت زمان بیشتر در حافظه و آسان تر شدن به خاطرسپاری مطالب در ذهن می شود[۱۸].

همانطور که اشاره گردید پژوهش ها حاکی از این بود که، در نظام آموزشی ما دانشجویان از مهارتهای مطالعه و یادگیری آگاهی کافی ندارند و با تمام وقتی که صرف مطالعه و درس خواندن می کنند، یادگیری آنها از عمق کافی برخوردار نیست. بدیهی است که عدم انتخاب روش مطالعه صحیح نه تنها سبب از بین رفتن انرژی و وقت آنها و نیز گرایش به سمت عادات بد مطالعه می شود بلکه خود می تواند یکی از علل مهم عقب ماندگی تحصیلی باشد. بنابراین این مطالعه با واکاوی اهداف طراحی برنامه درسی مهارتهای مطالعه و یادگیری برای دوره کارشناسی در نظام آموزش عالی ایران انجام گرفت تا بتوان با

بررسی مهارتهای مطالعه و یادگیری و شناسایی عوامل تاثیر گذار بر آن گامی در جهت پیشبرد اهداف آموزشی دانشگاه ها و مراکز آموزشی کشور برداشت. سوالی که در این پژوهش مطرح شد؛ اهداف طراحی برنامه درسی مهارتهای مطالعه و یادگیری برای دانشجویان دوره کارشناسی در نظام آموزش عالی ایران چیست؟

روش ها

پژوهش حاضر یک تحقیق کیفی از نوع تحلیل محتوای قراردادی بود. مشارکت کنندگان را ۱۵ نفر از اعضای هیات علمی گروه های علوم تربیتی و روانشناسی تربیتی؛ دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی استان گلستان در سال تحصیلی(۹۸-۹۷)تشکیل می داد؛ که مشخصات آن در جدول ۱- آمده است. همچنین؛ ۱۸ سند مکتوب مرتبط با موضوع نیز در بازه زمانی (۲۰۰۴-۲۰۱۹) استفاده شد. روش نمونه گیری در این پژوهش هدفمند بود. مصاحبه از متخصصان و اساتید تا زمان اشباع نظری ادامه یافت. سوال پژوهش از قبل تهیه شده و در اختیار مصاحبه شوندگان قرار گرفت؛ سپس، با هماهنگی های لازم، مصاحبه ها ۴۵تا۶۰دقیقه به طول انجامید. داده های به دست آمده از مصاحبه ها به داده های متنی تبدیل شد و با نرم افزار MAXQDA10 ،تجزیه و تحلیل انجام شد. اطلاعات در این بخش از طریق مصاحبه های نیمه ساختار یافته گردآوری شد.در روش تحلیل محتوای قراردادی (Conventional content analysis)کدها وطبقات به طور مستقیم و به صورت استقرایی از داده های خام استخراج شدند[۱۹].

در کدگذاری اولیه، خط به خط داده ها بررسی شدند و به هر جمله مرتبط با رویداد، یک کد اختصاص یافت و کدها شناسایی شدند .بعد از کدگذاری تمام متن، تثبیت در کدگذاری دوباره کنترل شد. در مرحله بعد کدهای اولیه طبقه بندی گردید و کدهای مشابه در زیر طبقات جای گرفتند .روش کار بدین صورت بود که طبقات با رویکرد استقرایی از داده های خام استخراج شدند. برای تامین اطمینان از اعتبار یافته های کیفی، از ملاک های تأمین پژوهش های کیفی استفاده شد [۲۰] شامل اعتبار پذیری (Credibility)، انتقال پذیری و تناسب (Transferability&Fittingness)، تاییدپذیری (Conformability) و قابلیت اعتماد و حسابرسی (Dependability) بود [۲۱]. برای اطمینان از صحت و اعتبار داده ها و مفاهیم استخراج شده از بازنگری شرکت کنندگان استفاده شد؛ یعنی مفاهیمی که بیانگر دیدگاه شرکت کنندگان نبود اصلاح گردید. برای تایید پذیری مفاهیم استخراج شده توسط افراد متخصص و اساتید که در زمینه کار کیفی دارای تجربه کافی بوده اند کنترل و تایید شد. اعتماد و حسابرسی مراحل تحقیق به طور دقیق ثبت و گزارش شد تا امکان پیگیری تحقیق برای دیگران فراهم شود. همچنین چند مورد مصاحبه ها به صورت جداگانه کدگذاری شد و میزان شبا هتهای کدها بررسی شد و یک نتیجه کلی حاصل شد. جهت انتقال پذیری و تناسب به توصیف غنی و توصیف کامل مراحل کار پرداخته شد[۲۲].

نتایج

یافته های حاصل تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده تعداد۱۱۸ کد بود؛ که با یکسان کردن موارد مشابه و تکراری و ادغام این کد ها به تعداد کمتری تقلیل یافتند. در تحلیل کلی تر، کدها بر اساس ویژگی های مشترک طبقه بندی شدندکه نتایج حاصل آن ۳۳کدنهایی در۷ زیر طبقه و ۲ طبقه اصلی ارائه گردید؛که طبقه اصلی« ارتقا سطح توانایی فردی» شامل زیر طبقات:« بالا بردن سطح خویشتن نگری و خودبهره وری»، «بالا بردن سطح توانمندی حافظه و یادگیری اثربخش»،« ایجاد شوق و انگیزه در یادگیری»و «توجه به استعدادهای فطری و ذاتی»و طبقه اصلی« کیفی سازی آموزشی» با زیر طبقات« ارتقاء کیفیت آموزشی در آموزش عالی»، «تربیت دانشجوی منتقد و نقد پذیر»و « مدیریت زمان» را شامل شدند.

در جدول ۲ ـ نتایج حاصل از مصاحبه ها و بررسی اسناد به صورت کدها، زیرطبقات و طبقات اصلی آمده است.

جدول ۱. ویژگی های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان

متغییر		فراوانی	درصد فراوانی
جنس	زن	۲	۱۳
	مرد	۱۳	۸۷
سن	۴۰-۴۵	۹	۶۰
	۴۵-۵۰	۴	۲۷
	۵۰ به بالاتر	۲	۱۳
سابقه تدریس	۵-۱۰	۶	۴۰
	۱۰-۱۵	۸	۵۳
	۱۵ به بالاتر	۱	۷
رشته	علوم تربیتی	۹	۶۰

	روانشناسی تربیتی	۶	۴۰
	تحصیلی		

جدول ۲. کد ها،زیرطبقات و طبقات اصلی نتایج حاصل از مصاحبه ها و بررسی اسناد

کد ها	زیر طبقات	طبقات اصلی
افزایش خود کارآمدی و اعتماد بنفس خودنظم دهی در یادگیری آموزش مهارت خود نظم دهی خود ارزیابی دریادگیری	بالا بردن سطح خویشتن نگری و خودبهره وری	ارتقا سطح توانایی فردی
یادگیری بهینه و افزایش عملکرد دانشجویان ماندگاری اطلاعات در حافظه برای مدت طولانی تقویت قوای ذهنی دانشجو پردازش عمیق ذهنی وبالا بردن راندمان ایجاد فرصت یادگیری عمیق داشتن کنترل روی مطالب یادگیری توانایی یادگیری مطالب مختلف	بالا بردن سطح توانمندی حافظه و یادگیری اثربخش	
بالا بردن سطح علاقه و انگیزه در دانشجویان جذب دانشجو به مطالب مورد مطالعه درگیر شدن در محیط یادگیری بعهده گرفتن مسئولیت یادگیری توسط دانشجو	ایجاد شوق و انگیزه در یادگیری	
توجه به تفاوتهای فردی دانشجویان کاهش اضطراب در مطالعه استقلال در یادگیری افزایش قدرت خلاقیت	توجه به استعدادهای فطری و ذاتی	
جلوگیری از شکست و ترک تحصیلی بالا بردن سطح دانش وتوسعه عملکرد بالا بردن کیفیت و تسهیل در یادگیری بهبود عادات تحصیلی تسهیل در روش مطالعه و یادگیری	ارتقاء کیفیت آموزشی در آموزش عالی	کیفی سازی آموزشی
آموزش تفکر انتقاد پذیر ایجاد دانشجوی متفکر منتقد ایجاد ذهنیت انتقادی در دانشجو ایجاد تفکر علمی و بنیادین از خود	تربیت دانشجوی منتقد و نقد پذیر	
توجه به بودجه بندی دروقت در مهارتهای مطالعه ایجاد مطالعه موفق در مدت زمان کوتاه ایجاد فواصل زمانی در هنگام مطالعه توجه به بودجه بندی در وقت در عملکرد تحصیلی تقویت مهارتهای سازماندهی در وقت	مدیریت زمان	

همانطورکه در جدول ۲ مشاهده می شود در تحلیل یافته ها دو طبقه اصلی بدست آمد که به بررسی آنها خواهیم پرداخت:

۱-ارتقا سطح توانایی فردی: یکی از مضامین به دست آمده در این پژوهش ارتقا سطح توانایی فردی بود. به عقیده مصاحبه شوندگان در پژوهش، بهبود سطح توانایی فردی یک فرآیند توقف ناپذیر در طول زندگی است که باعث می شود فرد کنترل آگاهانه ای در درک و یادگیری مطالب داشته باشد. در این راستا یکی از مصاحبه شوندگان بیان نمود که: «بالا بردن سطح توانایی فردی نیز در مهارتهای مطالعه بسیار اثر بخش است و در یادگیری پایدار موثر می باشد. خودتنظیمی، توانمندی شناختی در موقعیت خاص بهترین بهره وری را در یادگیری دارد. عملکرد سیستم عصبی در خلق مثبت باعث انگیزه در یادگیری شده و مهارتهای مطالعه را بالا می برد. عواطف منفی بازدارنده است و زمانیکه خلق فرد مثبت است، در یادگیری اثرگذار تر می باشد»(مشارکت کننده ۶).

خود تنظیمی موجب بالا بردن سطح خویشتن نگری و خودبهره وری در فراگیر می شود که این عامل مهمی در ارتقاء سطح توانایی فردی می باشد. در این راستا یکی از مصاحبه شوندگان بیان نمود که :«یکی از مهمترین اهداف مهارتهای مطالعه یادگیری پایدار برای دانشجویان می باشد.اینکه مطالب برای مدت طولانی در حافظه افراد جای بگیرد.فراگیر از فرآیند شناختی خود آگاه می شود و می تواند کنترل آگاهانه ای نسبت

به یادگیری خود داشته باشد و در نتیجه می تواند نظارت آگاهانه ای به امر یادگیری داشته و مطالب را بهتر تنظیم کند و در حقیقت به خودتنظیمی برسد» (مشارکت کننده ۱).

با افزایش ظرفیت حافظه به یادگیری بهینه و خلاقیت دانشجو کمک می شود و در پیشرفت تحصیلی افراد تاثیر بسزایی دارد. مصاحبه شونده دیگری مورد بالا بردن سطح توانمندی حافظه و یادگیری اثربخش اینگونه نظر داد:« اگر بتوانیم، به دانشجویان تفهیم کنیم، که دانشجو به مطالعه عمیق بپردازد. بسیار می تواند، به هدف،که سطح مطلوبی از یادگیری و مطالعه است، برسیم. اگر بخواهیم، وضعیت را به گونه ای قرار دهیم، که دانشجویان با روشهای صحیح یادگیری و مطالعه آشنا شوند ، مانند: یادگیری عمیق، یادگیری از راه بینش، یادگیری گشتالت، یادگیری شناختی و فراشناختی باعث می شود ،یادگیری طوطی وار از بین می رود و دانشجویان به مطالعه عمیق مطلب می پردازند» (مشارکت کننده ۴).

مصاحبه شونده دیگری به عامل انگیزه در ارتقاء یادگیری اشاره می کند: مهارتهای مطالعه باید به گونه ای باشد،که علاقه را در دانشجویان بوجود آورد و انگیزه مطالعه را بالا ببرد و منجر به یادگیری دراز مدت و کاربردی که در آینده مورد استفاده باشد.در محتوا نباید مطالب از قبل تعیین شده باشد، به دلیل رشد علم که موجب گسترش دامنه دانسته های بشر شده است. در برنامه درسی برای تربیت یادگیرندگان فکور باید استاد نقش راهنما وتسهیل گر را داشته باشد (مشارکت کننده ۹).

از سویی دیگر عامل انگیزه در جذب دانشجو به مطالب مورد مطالعه موثر است و مصاحبه شونده دیگری به این مسئله اشاره دارد:

« مطالب درسی باید به گونه ای باشد که علاقه را در دانشجویان بوجود آورد و انگیزه مطالعه را بالا ببرد و منجر به یادگیری دراز مدت و کاربردی شده و در آینده مورد استفاده باشد» (مشارکت کننده ۱۰).

و مصاحبه شونده دیگری در مورد توجه به استعدادهای فطری و ذاتی اینگونه نظر داد : که هر کسی دارای تفاوتهای فردی است . وقتی مطلبی را مطالعه می کنیم، با توجه به سطح دشواری مطلب و تفاوتهای فردی می توان مدیریت زمان را در مطالعه اعمال کرد. بعضی ها دارای ذهن قوی تری هستند، اگر مدیریت زمان را به دانشجو آموزش دهیم در روند یادگیری او تاثیر گذار است.با مدیریت زمان در وقت دانشجو صرفه جویی می شود و مطالب بیشتری را یاد می گیرد و اینکه دانشجو متوجه می شود کدام مطلب ساده تر و کدام مطلب دشوار تر و کدام مطلب باید مورد توجه قرار بگیرد (مشارکت کننده ۱۱).

دربررسی اسناد (۱،۴،۱۱،۱۴) این اتفاق نظر وجود داشت که؛ آگاهی از روش های مطالعه باعث بالا رفتن سطح علاقه و انگیزه و توانمندی در دانشجویان می شود.

۲-کیفی سازی آموزشی: از دیدگاه مشارکت کنندگان، مهارتهای مطالعه مانع از شکست و ترک تحصیلی دانشجویان شده و عملکرد تحصیلی را بالا برده و موجب تقویت یادگیری و بالا بردن توان علمی و ارتقاء در کیفیت آموزش می شود.یکی از مصاحبه شوندگان به ارتقاء کیفیت آموزشی وپیشرفت تحصیلی اشاره می کند: «مهارتهای مطالعه یک ابزار است. برای دستیابی به سیستم اجتماعی و کلاس درس،یک سری اهداف و یک سری ابزار داریم. اگر یک نگاه کلی داشته باشیم و برای مهارتهای مطالعه یک هدف تعیین کنیم، مهارت یک ابزار است، که بوسیله تعیین هدف باعث پیشرفت تحصیلی دانشجویان و ارتقاء کیفیت آموزشی می شود» (مشارکت کننده ۸) و در این راستا، اسناد (۲،۴،۷،۳) به ارتقا و کیفیت آموزشی و بهبود وضعیت تحصیلی و بهبود عادات تحصیلی و پیشرفت در عملکرد تحصیلی ودستیابی به دانش و مهارتهای شناختی اشاره دارند.

مشارکت کننده دیگر، به جلوگیری از شکست و ترک تحصیلی اشاره می کند:«آسیب شناسی برنامه های درسی مطالعه و یادگیری موجود، شناسایی نقاط قوت و ضعف آنها ،حذف شیوه های ناکار آمد باعث می شود از شکست و ترک تحصیل دانشجویان جلوگیری کرد» (مشارکت کننده ۷).

آموزش تفکر انتقاد پذیری بعد دیگری از کیفی سازی آموزشی است،که یکی از مشارکت کنندگان به تفکر انتقادی در دانشجویان اشاره می کند: «مطالعه با دیدگاه انتقادی باعث یادگیری پایدارتر و ثمر بخش تر می شود و اطلاعات برای مدت بیشتری در ذهن می ماندو با مطالعه با دیدگاه انتقادی به نقاط ضعف و قوت یک متن به خوبی پی می بریم» (مشارکت کننده ۶).

مدیریت زمان نیز یکی از ابعادکیفی سازی آموزشی بود از دیدگاه مشارکت کنندگان توجه به صرفه جویی در وقت در مهارتهای مطالعه باعث بالا رفتن راندمان کار دانشجویان و افزایش یادگیری آنها می شود و از نبود مدیریت زمان در سیستم آموزشی اینگونه اظهار نظر می کنند:«که مدیریت زمان در دانشجویان بسیار کم رنگ و ضعیف شده و مدیریت زمان در جامعه به یک نیاز ضروری تبدیل شده از است.اگر دانشجویان مدیریت زمان را در مهارتهای مطالعه بکار گیرند، موفقیت بیشتری کسب می کنند.یکی از مهمترین اهداف مهارتهای مطالعه از نظر من، می تواند باعث کاهش اضطراب در دانشجویان شود و یادگیری را موثر سازد و باعث شود در وقت و زمان صرفه جویی شود و دانشجویان در مدت زمان کمتری مطالب بیشتری را یاد بگیرند و به حافظه دراز مدت بسپارند و روی مطالب یادگرفته شده و وقت صرف شده، مدیریت زمان داشته باشند.»(مشارکت کننده ۱۲).در بررسی اسناد (۳،۷،۸،۱) به این مطلب اشاره شده بود که مدیریت زمان، به عنوان تلاشی

برای استفاده مؤثر از زمان برای رسیدن به هدف توصیف می شود.

بحث

هدف پژوهش حاضر واکاوی اهداف طراحی برنامه درسی مهارتهای مطالعه و یادگیری برای دانشجویان دوره کارشناسی در نظام آموزش عالی ایران بود. همانطور که یافته ها نشان داد؛ اهداف طراحی برنامه درسی مهارتهای مطالعه و یادگیری را می توان در دو محور اصلی خلاصه کرد.یکی از اهداف برنامه درسی مهارتهای مطالعه، ارتقا سطح توانایی فردی است. بالا بردن سطح خویشتن نگری و خودبهره وری از عوامل مهم ارتقاء سطح توانایی فردی تلقی می شود و آموزش خود تنظیمی و خودکارآمدی در فرد موجب افزایش اعتماد بنفس می شود که در بالا بردن سطح توانمندی حافظه و یادگیری اثربخش موثر است. پژوهش ها نشان دادندکه ،خود پنداره و پیشرفت تحصیلی موجب ارتقا سطح توانایی فردی می شود و این دو متغیر رابطه دوسویه با هم دیگر دارد و تقویت یکی موجب تقویت دیگری می شود[۲۳].در پژوهشی دیگر نشان دادند که یکی از مهمترین مهارتهای مورد نیاز دانشجویان که به افزایش خود کارآمدی آنها کمک موثر می کند، مهارتهای مطالعه است.مهارتهای مطالعه میزانی است که دانشجو می داند چگونه به شیوه نظام مند و اثر بخش با مشکلات تحصیلی خود مواجه گردد[۲۴]. در پژوهشی دیگر نیز به این نتیجه رسیدند که بین خودتنظیمی، راهبردهای یادگیری وانگیزش، رابطه معناداری وجود دارد[۲۵].

عامل دیگری که در ارتقا سطح توانایی فردی بسیار تاثیر گذار است، ایجاد شوق و انگیزه در یادگیری می باشد. بالا بردن سطح علاقه و انگیزه یادگیری در دانشجویان از اضطراب و شکست تحصیلی جلوگیری کرده و موجب می شود که دانشجو به مطالب درسی جذب شده و یادگیری پایدار و عمیق تری داشته باشد. در پژوهشی آمده است، عامل انگیزش موجب بالا رفتن سطح ارتقاء توانایی فرد در یادگیری می شود [۲۶]. در پژوهشی دیگر نشان دادند مهارتهای مطالعه و گرایش های پژوهشی و انگیزه برای مطالعه با عملکرد آکادمیک دانشجویان رابطه مستقیم دارد و این رابطه تقریبا بسیار قوی است. مهارتهای مطالعه و انگیزش نقش حیاتی و اساسی در عملکرد تحصیلی دانشجویان ایفا می کند [۲۷].

از دیگر اهداف برنامه درسی مهارتهای مطالعه و یادگیری، توجه به استعدادهای فطری و ذاتی بود. تفاوتهای فردی دانشجویان در یادگیری عامل مهمی است که باید به آن توجه شود زیرا نحوه یادگیری و به یادسپاری مطالب در حافظه با توجه به تفاوتهای فردی در اشخاص متفاوت بوده و شیوه های مطالعه و سبک یادگیری آنها نیز متنوع است. از طرفی پژوهش ها نشان دادند که تفاوتهای فردی باید در سبک یادگیری افراد در نظر گرفته شود تا به نیازهای فراگیران پاسخ مثبت تری داده شود[۲۹-۲۸].

یکی دیگر از عواملی که موجب ارتقا سطح توانایی فردی می شود بالا بردن سطح توانمندی حافظه و یادگیری اثر بخش است. یادگیری زمانی پایدار خواهد بود که فرد بتواند بین حافظه فعال،کوتاه مدت، بلندمدت و پیشرفت تحصیلی رابطه برقرار کند و سپس با افزایش ظرفیت حافظه به یادگیری بهینه و تقویت فعالیتهای ذهنی یعنی حفظ کردن، فکرکردن، خواندن، نوشتن وبالاخره خلاقیت دست یابد و در نتیجه باعث پیشرفت تحصیلی می شود. در پژوهشی، برای بالا بردن سطح توانمندی حافظه و یادگیری اثربخش دریافتند که برای رسیدن به پیشرفت تحصیلی و کارایی بالاتر در امر آموزش، هر فرد باید دارای مهارتها و عادات مناسبی در جهت استفاده و دستیابی به دانش داشته باشد[۳۰].در پژوهشی دیگر دریافتند، عامل انگیزش موجب بالا رفتن سطح ارتقاء فرد در یادگیری می شود، آموزش مهارتهای مطالعه و یادگیری بر انگیزش و پیشرفت تحصیلی فراگیران بسیار موثر است[۳۱].

از دیگر اهداف برنامه درسی مهارتهای مطالعه و یادگیری کیفی سازی آموزشی است. بالا بردن کیفیت آموزش باعث توسعه و ارتقا آموزش عالی شده و از طرفی آموزش مهارتهای مطالعه از شکست تحصیلی جلوگیری کرده و در سازماندهی، بسط، گسترش مطالب درسی موثر بوده و فرد می تواند با یک برنامه ریزی دقیق سرعت مطالعه را تنظیم کند و در بالا بردن سطح دانش وتوسعه عملکرد دانشجویان سهم بسزایی دارد.پژوهش ها نشان دادند، اکثر دانشگاه ها درانگلیس طرح های توسعه مهارت های مطالعه را به صورت گسترده به همراه ساختارها پیاده سازی کرده اند، که به دانشجویان کمک کند تا پیشرفت خود را به عنوان یادگیرندگان مادام العمر برنامه ریزی کنند. پیشنهادهایی در راستای مهارتهای مطالعه دارند، این است که بخشی از یک روند گسترده تر، توسعه شخصی و دانشگاهی و حرفه ای در طول دوره تحصیل در زندگی وکار می باشد [۳۲].در پژوهشی دیگرنشان دادند آموزش مهارتهای مطالعه باعث بهبود وضعیت تحصیلی دانشجویان شده و در کیفیت آموزشی بسیار تاثیر گذار است[۳۳].

در پژوهشی دیگردریافتند که راهبردهای یادگیری و تدریس به عنوان یکی از راهکارهای عملی در راستای بهبود کیفیت آموزش و موفقیت تحصیلی دانشجویان اهمیت بسزایی دارد و ارتقاء کیفیت در آموزش عالی یکی از اهداف و رسالتهای مهم دانشگاهها می باشد. که مستقیما به کیفیت نظام آموزش عالی ارتبا ط پیدا می کند[۳۴].

یکی از عوامل مهمی که در تعیین موفقیت یا شکست دانشجویان دخالت دارد، توانایی این افراد به تفکر انتقادی است. آموزش تفکر انتقادی منجر به انگیزه جهت یادگیری، کسب

مهارت های حل مسئله، تصمیم گیری و رشد قوه خلاقیت می گردد و فرد می تواند مطالب را به خوبی تجزیه و تحلیل کند. پرورش دانشجوی متفکر و منتقد نیز می تواند در بالا بردن سطح و کیفیت آموزش تاثیر گذار باشد. پژوهشی در مورد تربیت دانشجوی منتقد و نقد پذیر نشان داد، مهارت تفکر انتقادی موجب پرورش قوه خلاقیت فرد می شود در این راستا هدف از خواندن انتقادی دستیابی به قضاوت مستدل و درگیری عمیق تر با مطالب از طریق تجزیه و تحلیل معانی است[۳۵].در پژوهشی دیگر نتایج نشان می دهد که تفکر انتقادی به طور معنی دار با روشهای یادگیری و مطالعه رابطه دارد[۳۶].

مدیریت زمان نیز در بالا بردن سطح کیفیت آموزشی بسیار موثر بوده است. عدم توجه به بودجه بندی دروقت یکی از مهارتهایی است که در صورت اجرای ناقص و نادرست در ناکارآمدی یادگیری تاثیر می گذارد. دانشجویان با بهره گیری از مدیریت زمان می توانند یادگیری را افزایش داده و تعادل بهتری در زندگی شخصی خود و درس ایجاد کنند بنابراین مدیریت زمان نقش مهمی در ارتقاء یادگیری و موفقیت تحصیلی دانشجویان دارد. پژوهش ها نشان دادندکه آموزش مهارت مدیریت زمان در محتوای برنامه درسی مهارتهای مطالعه موجب کاهش خستگی، اضطراب، صرفه جویی در وقت و افزایش انگیزه، یادگیری بهتر و پیشرفت تحصیلی دانشجویان می شود [۳۷].در پژوهشی دیگر نوریان و همکاران مهارتهای مطالعه دانشجویان را مورد بررسی قرار دادند وبه این نتایج دست یافتند که عمده ترین مشکلات دانشجویان مربوط به مدیریت زمان، درک مطلب، تمرکز حین مطالعه، سرعت مطالعه و یادداشت برداری بود[۳۸]. از سویی دیگر در پژوهش ها نشان داده اند که آموزش مهارت مدیریت زمان در محتوای برنامه درسی مهارتهای مطالعه موجب کاهش خستگی، اضطراب، صرفه جویی در وقت و افزایش انگیزه دانشجویان می شود و در یادگیری بهتر و پیشرفت تحصیلی آن ها تاثیر گذار است [۳۹]. همچنین Derossis و همکاران یکی از مشکلات دانشجویان را درزمینه مهارتهای مطالعه، مدیریت زمان بیان کرده اند [۴۰]. با توجه به مباحث فوق؛ پژوهش حاضر محدود به دانشجویان دوره کارشناسی می باشد پیشنهاد می شود برای دانشجویان کارشناسی ارشد نیز مطالعات مشابه انجام شود. از محدویت هایی که محقق در انجام این پژوهش با آن روبرو شده بود، می توان به محدود کردن جامعه آماری اعضای هیات علمی دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان گلستان و به رویکرد کیفی در این پژوهش اشاره کرد.

نتیجه گیری

نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد؛ طراحی برنامه درسی مهارتهای مطالعه و یادگیری برای دانشجویان دوره کارشناسی در نظام آموزش عالی ایران امری ضروری به نظر می رسد. زیرا شیوه مطالعه دانشجویان در دانشگاه از کیفیت مطلوبی برخوردار نبود. با ارتقا سطح توانایی فردی و کیفی سازی آموزشی می توان از افت و شکست تحصیلی دانشجویان جلوگیری کرد و با ایجاد علاقه و انگیزه در توانمند سازی شناختی و ارتقاء خود باوری و اعتماد بنفس در دانشجویان نقش بسزایی را ایفا کرد. همه این فاکتورها در آینده شغلی دانشجویان بسیار تاثیر گذار می باشد. بنابراین لازم است درسی تحت عنوان مهارتهای مطالعه ویادگیری برای دانشجویان دوره کارشناسی پیش بینی شود و یا دوره های آموزشی و کارگاهی برای آشنا کردن دانشجویان با راهبردها و مهارتهای مطالعه برای آنها برگزار شود تا دانشجویان بتوانند مهارتها و عادات مطالعه را در خود تقویت کنند که در ارتقاء سطح کیفیت آموزشی دانشگاه بسیار تاثیر گذار است.

سپاسگزاری

بدینوسیله ازکلیه افرادی که دراین پژوهش همکاری داشتند تقدیرو تشکرمی گردد.

سهم هر نویسنده

این مقاله برگرفته از رساله دکترای تخصصی نویسنده اول می باشد واساتید راهنما و مشاور سهم شایانی در نگارش رساله و تدوین مقاله داشته اند.

ملاحظات اخلاقی

اصول اخلاقی درپژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه به صورت کتبی ازمشارکت کنندگان جهت شرکت درمطالعه، ضبط مصاحبه ضمن حفظ بینامی و رازداری واختیارآنان برای ترک مطالعه رعایت شد. انجام این پژوهش باکد اخلاق IR.IAU.AK.REC.1399.009 دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر مورد تأیید قرارگرفته است.

تضاد منافع/حمایت مالی

این مقاله هیچگونه تعارض منافی با فرد یا سازمانی نداشته و بین نویسندگان نیز هیچگونه تعارض منافعی وجود ندارد.

منابع

1. Kooshan M, Heydari A. Study habits in students of sabzevar school of medical sciences. Quarterly journal of Sabzevar University of medical sciences. 2007; 13(4): 185-189. [Persian]

2. Barati A H. Reading Psychology. Isfahan, Iran: Payam Alavi Publication. 2004. [Persian]

3.Ashrafi R H, Kazempour Z. Students familiaritywith reading methods: A literature review. Ketabmah-eKolliyat. 2009;12(11):70-73. [Persian]
4.Wernersbach B M, Crowley S L, Bates S C, Rosenthal C. Study skills course impact on academic self-efficacy, Journal of Developmental Education. 2014; 37(2): 14-23, 33.
5. Rezaie Looyeh H, Fazelpour S, Fateme S, Reza Masoule S,Chehrzad MM, Kazem Nejad Leili E. The Relationshipbetween the Study habits and the Academic performance of Medical Sciences Students. Journal of Holistic Nursing and Midwifery. 2017;27(2):65-73. [Persian]
6.Saif A A. Learning and study methods. Tehran:Doran. 2018. [Persian]
7.Bulenta A, Hakana K, Aydin B. An analysis of Undergraduates' Study Skills. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2015;197, 1355 – 1362.
8.Papa E, Castro J L, Emralino J, Rey M, Baygan A ,Baccay WB. Study Habits and Skills of Freshman Students in Polytechnic University of the Philippines Paranaque City Campus. European Academic Research . 2016; 1(3), 2605- 2642.
9.Biabangard A. Educational Psychology. The Psychology of Teaching and Learning. Tehran. 2014. [Persian]
10. Meneghetti C , De Beni R , Cornoldi C. Strategic knowledge and consistency in students with good and poor study skills. European journal of cognitive psychology. 2007 ; 19(4/5): 628-649.
11. Gettinger M, Seibert J K. Contributions of study skills to academic competence. School psychology review. 2002 ; 31(3): 350-365.
12. Wasylkiw L .Students Perspectives on Pathways to University Readiness and Adjustment. Journal of Education and Training Studies. 2016 ;4(3) : 28- 39.
13. Magno C . The Predictive Validity of the Academic Self-Regulated LearningScale. The International Journal of Educational and Psychological Assessment .2011;9(1):48-56.
14. Hosseini S , Ahmadieh M , Abbasi Shavazi M ,Eslami Farsani S, et al. Study skills in bachelor studentsin the school of public health, Yazd, 2006. Strides in development of medical education.2008; 5(2): 88-93. [Persian]
15. Fereydouni M M, Cheraghian B. Study habits and their relationship with academic performance among students of Abadan school of nursing. Strides in Development of Medical Education, Journal of Medical Education Development Center. 2010;6(1):21-28. [Persian]
16. Noohi E, Shakoori A, Nakhei N . Study habits and skills and academic achievement of students in Kerman University of medical sciences. Journal of medicine eduction. 2008; 12(3,4): 77-80. [Persian]
17. Shakurnia A, Elhampour H,Borojerdnia M ,Saeidian s. Approaches to learning and study nursing and ahvaz Jundishapur university of medical sciences. Jundishapur journal of medical sciences. 2011;2(4): 201- 211. [Persian]
18. Salem Safi R, Ashref Rezaee N, Sheikhi N, Khoshkalam M, Makhdoomi KH , Nabiloo B, et al. Investigation of studing styles of urmia medical university's students. Journal urmia nurse and midwifery Factory. 2010; 8(2): 76-82.[Persian]
19. Tesch R. Qualitative research: Analysis types and software: Routledge; 2013.
20.Anney V N.Ensuring the quality of the findings of qualitative research: Looking at trustworthiness criteria. Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies (JETERAPS) . 2014; 5(2): 272-281.
21. Waltz CF, Ora LS, Lenz ER. Measurement in nursing and health research. fourth ed: Springer Publishing Company; 2010.
22.Vaismoradi M, Turunen H, Bondas T. Content analysis and thematic analysis: Implications for conducting a qualitative descriptive study. Nursing Health Sciences. 2013; 15: 398-405.
23. Altunsoy S , cimen O , Ekici G , Atik A , Gokmen A. An assessment of the factors that influence biology teacher candidates' levels of academic self-efficacy. Procedia - Social and Behavioral Sciences .2010 ;2(2) :2377-2382.
24. Patrick L, Care E, Ainley M. The relationship between vocational interests, self-efficacy, and achievement in the prediction of educational pathways. Journal of career assessment. 2011 ;19(1) :61-74.
25. Berger J, Karabenick S.Motivation and students use of learning strategies: Evidence of unidirectional effects in mathematics classrooms. Learning and Instruction.2010; 41(5): 1-13.
26. Muola, J .Study of the relationship between academic achievement motivation and home environment among standard eight upils. Educational research and reviews .2010 ; 5(5): 213-217.
27. Crede M , Kuncel N. Study habits, skills, and attitudes: The third pillar supporting collegiate academic performance **.** Perspectives on psychological Science in Press . 2008 ; 3 (6): 425-453.
28.Erfani N. Step to step instruction of study skills. Hamedan: Faragir Hegmataneh Publication .2006; 126:1-10. [Persian]
29. Vollers J. Teaching & learning styles, International Anesthesiology Clinics.2008 ; 46(4): 27-40.
30. Bruinsma M. Motivation, cognitive processing and achievement in higher education, Learning and Instruction . 2004 ; 14(6) : 549–568.
31. Murphy K , Holleran A , LongF , Zeruth A .Examining the complex roles of motivation and text medium in the persuasion process.Contemporary Educational Psychology. 2005;30(4) : 418-438.
32. Drummond I , Alderson K , Nixon I, Wiltshire J. Managing curriculum change in higher ducation. Newcastle, University of Newcastle-Upon-Tyne. 1999.
33. Duff A, Boyle E, Dunleavy K, Ferguson J. The relationship between personality, approach to learning ,and academic performance. Personality and Individual Differences.2004; 36(8) :1907-1920.
34. Mohammadi R, Fathabadi J, Yadegarzadeh Gh, Mirza Mohammadi M, Parand k. Quality Assessment in Higher Education, Concepts, Principles, Methods, Criteria. Tehran, Publishing Center of the National Assessment Organization.2005.
35. Pintrich P . The role of motivation inpromoting and sustainingself-regulated learning.International journal of educational research. 1999 ; 31:459-470.
36. Gyeong JA, Myung SY. Critical thinking and learning styles of nursing students at the Baccalaureate nursing program in Korea. Contemp Nurse. 2008;29(1):100-109.
37. Dianna L , Blerkom V. College study skills: becoming a strategic learner,sixth edition, wadsworth cengage learning . Cengage learning products are represented in Canada by Nelson Education, Ltd. 2009.
38. Nourian A, Mousavinasab SN, Fehri A, Mohammadzadeh A, Mohammadi J. Evaluation of study skills and habits in medical students. South-East Asian Journal of Medical Education. 2008;2(1):61-64.[Persian]

39. Noftle E, Robinson R. Personality predictors of academic outcomes: Big five correlates of GPA & SAT scores. Journal of Personality and Social Psychology . 2007; 93: 116-130.
40. Derossis AM, Da RD, Schwartz A, Hauge LS, Bordage G. Study habits of surgery residents and performance on American Board of Surgery In-Training examinations.American Journal of Surgery .2004; 188(3): 230-236.